אורח חיים

"וירא יעקב וייצר" חשש שמא יגרום החטא כשאין הבטחה חשש שמא יגרום החטא הוא לגבי נסים שאין ראוי לנס. אבל אין צריך לפחד מדברים שבדרך הטבע יכול להתגבר אליהם ואדרבה זה פוגע באמונה ובטחון בה' כמבואר בברכות דף ס פחדו בציון חטאים שאשרי אדם מפחד הוא דוקא בדברי תורה. מדלא ענה התלמיד שהוא מפחד ללכת בשוק משום שמא יגרום החטא. וע' מהרש"א שאין לפחד בחנם ורק מותר לפחד כשחושש מן הפורענות על חטאיו. וכתב במכתב מאליהו ח"ד שמבואר בזוהר הקדוש שהפחד בעניני עולם הזה אינו אלא דמיון שנדמה לאדם שמפחד מפני איזה סכנה אבל בקרב לבו באמת מפחד מפני חטאיו ונמצא ששורש כל הפחדים הוא מפני עונשו בגהנם על חטאיו כי השלם בנפשו אינו מפחד כלל כמו שאמר דוד המלך לא אירע רע כי אתה עמדי. ובעלי שור כ' שכל עוד שהגוף שולט עליו הפחד שורר בו אבל הלל שהיה מושרש באלקות נכון לבו בטוח בה' ולא יירא משמועה רעה. והגאולה שהשגחה מרוממת האדם היא שבירת שלטון הגוף קל ישועתי אבטח ולא אפחד(ח"א עמ. שטז) דמבואר בגמרא בברכות דף ס כשהלל הזקן שמע קול צוחה בלבו אמר מובטח אני שאין המאורע הזה בתוך ביתי דעל צדיקים כמות נאמר משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה'. כלומר דכיון דמושרש בלבו מדת הבטחון אינו יירא משמועות רעות אבל אחרים שאינם בטוחים בה' חוששים על כל שמועה רעה שהרי הקב"ה ברא רעמים לפשוט עקמימות שבלב שייראו מלפניו כדי להחריד וליישר המחשבות העקומות שבלב כמש"כ המהרש"א בברכות דף נט. אבל הלל שנכון לבו בה' לא יירא משמועות דלא נבראו שמועות ליישרו אלא להפחיד אחרים וקיבל בשורות רעות בשמחה. ואשרי רבי עקיבא שלא ירא מהמלכות ונתפס על דברי תורה ויצאה נשמתו באחד. ולכן אין צדיק מפחד בטרם יגיעו הרעות. דאף שלכל אדם נגזר שיעור פחד ליישר לבו ואשרי אדם מפחד תמיד בדברי תורה שמא ישכחם או יכשל בהלכה ועל ידי זה מסיר מעצמו שאר דאגות העולם והנכון לבו בטוח בה' משמועה רעה לא ייראי. דהיינו התורה מבטיחה שמי שבוטח בה' לא יאונה לו כל רע. ובגמרא ובמהרש"א שם מבואר שהיסורים של איוב באו מפני שפחד פן יבואו אליו הרעות ופחד זה היה בחנם דלבו אל ימהר להוציא דבר לפני הקב"ה וקדם לפורענות דעצם הפחד גרם שיבא אליו הרעות דפתח פה לשטן שמדת הדין תקטרג עליו די"ל ע"פ המהרש"א (כתובות ח:) דמודה במקצת ואינו בטוח ומתוך שאינו יכול להשבע משלם כדאמר ר' יוסף שכיון שאנשי ירושלים הודו במקצת שהתנהגו כמעט כסדום תבע השטן שדינם כסדום ממש ופעמים שאדם נשבע על פי עצמו. ובארץ ישראל שעיני ה' בהשגחה פרטית בהסתר אויבים ושונאים שמנסים ליצור מצבי פחד וטרור שנאמר פחדו בציון חטאים ליישר העקמימות שבלב המינים כדי שיבטחו בחסדי

בס"ד

פרשת וישלח תשפ"ז

אודה לשמו
ארבעה חלקי שלחן ערוך בפרשה

אבן העזר

לע"נ הבת עין רבינו אברהם דוב בער בן רבי דוד ת.נ.צ.ב.ה

"אפרתה היא בית לחם" מנין שבע ברכות

אף שלא מוזכר בגמרא מוזכר בריש מסכת כלה ובזוה"ק והמקור שברכו העם את בועז כשנשא את רות (רות ד:יא). א. דיתן ה' את האשה הבאה אל ביתך ב. כרחל ג. וכלאה ד. אשר בנו שתיהם את בית ישראל ה. ועשה חיל באפרתה ו. וקרא שם בבית לחם ז. ויהי ביתך כבית פרץ אשר ילדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן ה' לך מן הנערה הזאת. וע' בשבלי הלקט כ' דה' בירך שבע ברכות את אדם וחוה א. פרו ב. ורבו ג. ומלאו את הארץ ד. וכבשה ה. ורדו בדגת הים ובעוף השמים ו. ומוראכם ז. וחתכם [בזוה"ק מבואר שברכת החתנים ברכת השבח שהעם מברך החתן והכלה משום שבעם ישראל שרויה השכינה ולכן צריך שהחופה תהיה נפרדת כדי שהשכינה תשרה ותחול ברכת העם על החתן והכלה. הרא"ש בשם ר' ניסים גאון כ' דבורא פרי הגפן על היין לעיכובא [רמב"ם ס"ל בפה"ג אינו מעכב דלא מוזכר בגמרא אלא בזוה"ק ובמסכת כלה לכתחלה] דבעינן שבע ברכות על היין.ונראה דהברכה הראשונה בורא פרי הגפן, כנגד פרו, וכנגד יתן ה' את האשה הבאה אל ביתך דהאשה נמשלה לגפן. ובמדרש רבה אפריון עשה לו המלך זה העולם שלא בראו אלא לפריה ורביה. והברכה השניה שהכל ברא לכבודו- כנגד ורבו, דלא תהו בראה לשבת יצרה כשיטת ב"ש שיוצא פרו ורבו בב' זכרים להגדיל תורה ולהאדירה דילף ממשה קודם מתן תורה. וכן רחל ילדה שני בנים והיא עיקר הבית המבכה על בניה.[דבתחילה נברא הזכר ואח"כ רבה ונוצרה האשה מן האדם. נמצא דפרו כנגד הזכר ורבו כנגד הנקבה שמרבה ולדות מפרי אדם לכן הברכה ראשונה כנגד פרו כנגד יעקב סבא ורבו כנגד רחל עקרת הבית שעבד יעקב ברחל לכבודו יתברך. והברכה השלישית יוצר האדם כנגד לאה ומלאו את הארץ- שרוב שבטי ה' באו מלאה ומלאו את הארץ. והברכה הרביעית בצלם דמות תבינתו חיבור רחל ולאה עם יעקב סבא – והתקין לו ממנו בנין עד כנגד וכבשוה כדכתיב ויהי בנסוע הארון וגו' בבחינת מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ בכיבוש הארץ כמ"ש ברות אשר בנו שתיהם את בית ישראל. דהיינו מרחל ולאה כל שבטי ישראל ומלאו את כל הארץ סביב המשכן בנין עדי עד. ורחל עקרת הבית דיהושע מיוסף שכבש הארץ ומבנימין שנבנה בחלקו בנין עדי עד. כמ"ש רות אשר בנו שתיהם את בית ישראל. והברכה החמישית – עשה חיל באפרתה ששם נולד בנימין שבחלקו ציון. וכנגד ורדו בדגת הים. שחזר בימי שלמה שנ. והוא רודה בכל עבר הנהר (ילקו"ש מלכים) קאי על דוד ושלמה שבנו את ציון שבא מלאה ולכן מברך בקיבוץ בניה לתוכה משמח ציון כנגד בקיבוץ בניה לתוכה. ואע"פ הזכיר בשוש תשיש את רחל העקרה שממנה עשתה חיל באפרתה בלידת בנימין זאב אשר בחלקו ציון שלא כרע לעשיו. בקיבוץ בניה לתוכה דבהמ"ק חלקו ביהודה וחלקו בבנימין דהסנהדרין דלא יסור שבט מיהודה שרודין העם כדאיתא בסוטה מ. אמר דוד לישראל אם אין אתם שומעים לי עמי אתם אני רודה אתכם במקל ואם אתם שומעים לי אחי אתם. וכנגד עושה חיל באפרתה שמרחל יצא בנימין שבהמ"ק בחלקו של טורף. לכן הברכה הששית שמח תשמח רעים אהובים דהשומע ומקיים ומוראכם הוא בבחינת אחי ורעי. דאת ה' תירא לרבות ת"ח. וכל בית ישראל הודו שרחל עקרת הבית ביראת הרוממות ללא צורך רדייה של יראת העונש והכסא היה שלם וכל בית ישראל רעים אהובים כשמחך מקדם כשנשמעין לסנהדרין שלשכת הגזית. כנגד וקרא שם בבית לחם שכל בית יהודה הודו שרחל עקרת הבית ונוצר שם ישראל בחיבור הסנהדרין. הסנהדרין הגדולה בבית לחם אשר בשער בימי דוד. והברכה אחריתא כנגד וחתכם כנגד ביתך כבית פרץ וגו' דכל זמן שאדם חי וגו' דיוקן של קודם החטא בצלם אלוקים אדון על כל הבריות כמ"ש טור שנכנסו לארץ ובימות המשיח וכמ"ש בעקדת יצחק שבהחזור שמירת הצלם ישוב צדק המשפט לאיתנו בזמן מלך המשיח מהרה ה' אלוקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים אכי"ר.

חושן משפט

ויחן את פני העיר" פירשו חז"ל שתיקן להם מטבע. כנראה במטבע המקומי היה דמויות של עבודה זרה ולכן תיקן יעקב מטבע. או שהדרך היה לסחור בחליפין שוה בשווה ויעקב תיקן להם את אופן המסחר ליצור נזילות בשוק על ידי מטבעות. ומיד אחרי זה נתקלים אנו במעשה שכם. תורה תמימה למד מרש"י בנזיר שגיל הבר מצוה משמעון ולוי שנקראו איש במעשה שכם. נוהגים למסור צ"ק לבחור הבר מצוה כדמצינו שאחר מעשה שכם מובא ברש"י שיעקב אבינו תיקן להם מטבע. חינוך זה לדאוג שלא יושפעו הבנים מהסביבה כמו שיעקב אבינו לא רצה שיקבלו בניו מטבעות עם צורות של עכו"ם ותיקן מטבע שאין בו זכר לע"ז. אז כותבים ש"ק שאינחשש צורות ע"ז ופרצופי מינים וכדו'. והכשרים נזהרים מלכתוב תאריך לועזי מטעם זה. בתורה תמימה כ' שאם תחשוב יג שנה שיעקב עם לבן נמצא שלוי היה בן יא כשיצאו משם שמסתמא נולד שנתיים אחר שיעקב התחתן עם לאה. וכשיעקב הגיע לסוכות היה אחר שנתיים. בר מצוה הגרח"ק בנו היחיד של קה"י עשו באולם בית יוסף וכבדו ביין ובמזונות ללא נט"י או מנין דמזונות גם נחשב סעודת מצוה. ובשבת לפני הבר מצוה עלה למפטיר. הרב שך עזב ביתו קודם הבר מצוה וכשנהיה בר מצוה בישיבה רחוק מהוריו קנו בישיבה קצת מזונות וי"ש לכבוד הבר מצוה.

כסף אין לו ערך עצמי אלא הוא מדד במטרה ליצור נזילות של החלפת רכוש מזל"ז. מטבע אין נקנה בחליפין דצורה עבידא דבטלה. אף שיש סיכון שיפסל המטבע עדיין דינו ככסף. מטבעות זמנינותלוים ביציבות הממשלה ודינם ככסף באותה מדינה דסו"ס עובר לסוחר והמקבל סומך דעתו ביציבות המלכות שיוכל לגשם צורכו אז המטבע ככסף עובר לסוחר אף ללא מתכת דהש"ך (חו"מ קצ:א) כ' דממרני דינו ככסף דא"א למחול רק שטר דיכול למחול אינו כסף. ממרני דומה יותר לצ"ק בנקאי אבל בצ"ק פרטי יש כמה ספקות וליכא סמיכות דעת. לצק' בנקאי יש גיבוי ממשלתי דינו ככסף דעובר לסוחר וכ"ש בסכומים גדולים שאסור לקבל אותם במזומן אלא בהעברה או בצ"ק בנקאי. דחריף טפי מסכום גדול של מזומן. אבל צ"ק פרטי כיון שלוקח ג' ימים עד הכיסוי וגם הבנקים פעמים אין מאשרים הצ"ק מכמה טעמים וכן אם נקרע הצ"ק מחליפו באחר אין דינו ככסף דאינו עובר לסוחר. רש"י (קידושין ה) כ' דשטי"ח דידיה ככסף לגבי קידושין ומקח וממכר אלא דאין פודין בו הקדש או מעשר שני דכשעבוד קרקעות דאין פודין בו. ורשב"א ס"ל דכיון דבשעבוד עיקר הממון אגיד גביה לאו כסף דלא יצא הכסף מרשות לרשות. ע"כ. וע' קצות קכו,קצ דס"ל דשטר חוב דידיה לרש"י ככסף.

אור חיים ממה יש לפחד

הקדוש ברוך הוא ושוב לא ייראו משמועה רעה דכחו וגבורתו מלא עולם. והזהירנו הכתוב לא לירא מהאויב דסר צילם והירא והרך לבב חוזר מעורכי מלחמה כמבואר בסוטה כידוע. לפיכך כל אדם שבא עליו פחדים וכדומה יתחזק באמונה ובטחון והבוטח בה' חסד יסובבנו. ודע שפחדו חטאים הוא באופן שירא מחמת מאורע וכדומה אבל אין זה ענין לחיוב יראת שמים התמידי שחייב אדם לירא את ה' בכל שעה דשויתי ה' לנגדי תמיד ואשרי אדם מפחד תמיד שלא יבא לידי חטא והוא מצות עשה תמידית שנצטוינו לירא את ה' וכל שיראת חטא קודמת לחכמתו דראשית חכמה יראת ה' היא תתהלל דלא נברא האדם אלא כדי לירא מפני דסוף דבר את האלוקים ירא כי זה כל האדם וביראת ה' מבטח עוז. וכתב בספר מעלת המדות שבמדרש רבה כ' שקודם שחטא האדם שמע קול הדיבור ויכל לעמוד אבל משחטא כששמע הקול התחבא משום שעד שלא חטא אין נותנם לאדם אימה ויראה ומשהוא חטא נותנים עליו אימה ויראה ולכן עז פנים לגהנם כי אין פחד אלוקים לנגד עיניו ובושת פנים לגן עדן משום שירא את ה'. וכל מי שיש לו יראת שמים אין יראה אחרת אלא יראתו מטלת על הבריות. והתולה בטחונו בה' מתוך יראה הקב"ה מגין עליו כמו שנאמר יראי ה' בטחו בה' עזרם ומגנם הוא. לכן הירא שמים אינו ירא מן האנשים להוכיחם כשנוהגים שלא כשורה וירא מפני החכמים ותלמידיהם מפני מעלת התורה שנתרבו מאת ה' אלוקיך תירא וכן ירא אביו ואמו ששותפי הקב"ה באדם. אבל כשאינו ירא את ה' תמיד ואינו רואה את המקום כנגדו תמיד ובכל רגע אלא מחמת מאורע אין המאורע בא אלא להזכיר לו שכחו וגבורתו מלא עולם ואין לו לפחד כלל מחמת הדברים החיצונים. למשל בן אדם נרדם בהבלים ופתאום שומע קול רעמים ורועד אין זה אלא התעוררות של קול ה' שמלא כל הארץ כבודו. לכן חז"ל תקנו ששומע קול רעמים יברך בשם ומלכות שכחו וגבורתו מלא עולם וכמו שבאופן טבעי אין מה לפחד מקול הרעם כמו כן אין לו לפחד משאר מאורעות אלא יראת ה' היא אוצרו. ב. וע' בקונטרס הבטחון לבית הלוי שכ' שחסרון בבטחון בה' גורם לו ליפול כמש"כ חרדת אדם יתן מוקש וברמב"ם כ' שהירא במלחמה עובר בלא תעשה כי מלחמת ישראל בבטחונם בבורא ולא בכח כמש"כ בבטחה תהיה גבורתכם וההשתדלות אין מועיל מאומה על הנגזר לו ואדרבה היה לו לרעה כמ"ש לוכד חכמים בערמם ולכן שלא ברור אם יועיל ההשתדלות וסומך על השתדלותו או אדרבה מקלקל. כמו שכתוב בישעיה(נט:ה) בזה שהשתדל להשיג ביצים לאכילה ולבסוף מת כי יצא מהביצה נחש וכן התולה ברפואת הרופא לבסוף מת מהסם כי בטח באדם במקום לבטוח בה' הרופא חולים וארור הגבר אשר יבטח באדם(ירמיה ז) כי אין ראוי לבטוח בשום בריה ובוטח בה' ישוגב. והשתדלות נגד התורה מראה חסרון בבטחון בה' ורעתו גורמת יסורים. לכן יפשפש במעשיו ולפני ה' ישפוך שיחו.והיגיעה להשיג צרכיו אינה אלא גזרה יפה שמשכחת עון וכשנגעל שער ההשתדלות פרע חובו לכן אם ימעט בעסקיו ויתחזק בבטחונו כן תתמעט היגיעה כדרך שאתה הווה עמי אני הוו עמך. וכל המקבל עליו עול תורה פורקין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. דשיעור היגיעה רק כסות עינים לברכת ה' תעשיר והפורק ממנו עול תורה מחליף בעמל דרך ארץ. ועיקר הבטחון בלב לבטל רצונו ולמסור רצונו ביד ה' שהרי דוד המלך ביקש מה' שימחול לו על אשר יגורתי, כי משפטיך טובים(תהילים קיט). דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד והבוטח בה' ינצל מחנופה וקנאה עכת"ד. ומבואר מבית הלוי שצריך לבקש מחילה מהקב"ה כשפוחד משום שאינו מאמין שהכל לטובה. ברכות ד. דוד המלך לא היה הבטחה פרטית שיש לו חלק בעולם הבא ולכן חשש שמא יגרום החטא אבל אצל יעקב אבינו היה לו הבטחה פרטית שה' ישמור אותו ואפ"ה חשש שמא יגרום החטא דגם אצל בנ"י עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה שלא שיפעלו למעלה מהטבע דהם עם ה' ואפ"ה גרם החטא שלא יזכו לנסים. ופרש"י שהחטא גורם שאין ההבטחה מתקיימת. והכת"ס כ' דחשש יעקב אבינו ע"ה מפני חטא של שתי אחיות דאמר עם לבן גרתי.והקשה הפר"ח והרא"ם והמאירי מפ"ק דברכות דכל דיבור דיוצא מהקב"ה לטובה אפילו על תנאי לא חוזר? ותירץ הפר"ח דדוקא כעין משה רבינו דליכא חטא אבל אי כשיש חטא אה"נ שחוזר בו והיינו דכתיב בירמיהו(י"ח) ורגע אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות ולנטוע ועשה הרע בעיני לבלתי שמוע בקולי וניחמתי על הטובה עכ"ל. (פר"ח) והרמב"ם בפהמ"ש כ' דיש לחלק בין בשורה טובה להבטחת נביא לכלל ישראל דכ' אין זאת אלא במה שבין ה' לנביא, אבל חלילה שיאמר ה' לנביא להבטיח לבני אדם טובה בסתם ולא תתקיים אותה הבטחה, לא יתכן דבר זה, לפי שלא היה נשאר לנו במה לאמת את הנבואה. וכ"כ במזרחי(ראש"ם) בראשית (פרק לב) דכ' ושמא י"ל, שאני הכא שההבטחה היתה לעצמו, ואין בחלופה הכְּזבת הנביא, אבל כשההבטחה היא לאחרים, שיש בחלופה הכזבת הנביא, אפילו על תנאי אינו חוזר. דמה"ט יש לחלק בין מחשבת ה' לטובה ובין דבורו לטובה, דבדבורו איכא הכזבת הנביא, ולא במחשבתו. ואע"ג דעד יעבור עמך ה' היה לאחרים שמא יש לחלק בין נתקיימה ולא נתקיימה ובין חוזר ואינו חוזר, דלגבי קיום ההבטחה אם חטא אינה מתקיימת.

יורה דעה

"גיד הנשה" אם טעם עץ בעלמא אוסר באכילה ובהנאה

רבי יהודה ורבי שמעון נחלקו אם גיד הנשה אסור בהנאה. רבי שמעון סבר שאע"פ שהתורה התירה נבלה בהנאה מ"מ נשאר איסור התורה של גיד הנשה בהנאה. דרבי אבהו סבר שכל מקום שנאמר לא יאכל נכלל בו איסור אכילה ואיסור הנאה. רבי שמעון מביא ראיה לזה דהרי אין בגידין בנותן טעם ואפילו הכי אסרה התורה לאכלו דהיינו שאע"פ שטעמו עץ בעלמא אסרה התורה וע"כ בא הכתוב לאסור אותו גם בהנאה. הרמב"ם פסק דגיד הנשה מותר בהנאה אע"ג שאין בגידין בנותן טעם. להרמב"ם התורה באה לאסור אותו באכילה אע"ג שעץ בעלמא. ולפי זה להרמב"ם אף שגיד הנשה כעץ בעלמא מכל מקום באופן שהתערב בהיתר מפני שהתורה החשיבה אותו כמאכל אסור חל על התערובת איסור אא"כ הגיד בטל. וצריך לומר שלהרמב"ם חל איסור לבטל את הגיד הנשה מן התורה אלא שבאופן שהתערב אין טעם הגיד אוסר בשיעור נתינת טעם דעל הגיד הנשה לא אמרינן טעם כעיקר וא"כ בטל ברוב. אלא כיון שהגיד הנשה בריה אינו בטל ברוב. הרמב"ם פסק כרבי אבהו שכל מקום שכתוב בתורה לא תאכל כלול באיסור איסור אכילה והנאה עד שפירט לך הכתוב כדרך שפירט לך בנבלה אלא שרבי אבהו בפסחים כב. מודה שגיד הנשה מותר בהנאה. וצ"ל שכיון שעץ בעלמא נחית חד דרגא. דהיינו אוכל שיש בו טעם וכ' לא תאכל בא התורה לאסרו באכילה ובהנאה אבל גיד הנשה שעץ בעלמא אסור רק באכילה. ולפי זה חמץ יהא אסור בהנאה. והרמב"ם כ' שחמץ אסור בהנאה כיון שלגבי חמץ נכתב לא יאכל בצירי. והנראה דהרמב"ם סובר שגיד הנשה אסור באכילה משום שכתוב על כן לא יאכלו בני ישראל דהיינו שהתורה כתבה את האיסור דוקא לגבי אכילה ולא דומה לכל מקום שנאמר בתורה לא תאכל. דהיינו לגבי גיד הנשה כתוב שבני ישראל קבלו עליהם לא לאכול את הגיד הנשה ולא נכתב באופן שהתורה מצווה לא יאכלו שכל שתעבתי לך הוי איסור אכילה ואיסור הנאה משום שהחפץ מתועב. אלא גיד הנשה הוא איסור גברא שקבלו עליהם בני ישראל לא לאכול את גיד הנשה אע"ג שהוא עץ בעלמא. רבי שמעון הוכיח שכיון שאין לגיד הנשה טעם אלא הוי עץ בעלמא אז ע"כ קבלו עליהם איסור הנאה. אבל רבי יהודה סבר שכיון שיש בגידין בנותן טעם יש לומר שרק קבלו עליהם את איסור האכילה. והבית יוסף ביורה דעה סימן כה כ' שהרמב"ם הכריע שבאמת אין איסור הנאה של גיד הנשה תלוי אם יש בגידין בנותן טעם או לא דבני ישראל קבלו עליהם שלא יאכלו את גיד הנשה ואין זה בכלל מה שהתורה סוברת שכל מקום שנאמר לא תאכל שכלול בו איסור הנאה לפיכך גיד הנשה מותר בהנאה. ב. נחלקו משנת רבי אהרון(יז) ויבי"א (ח:יא) בכשרות הזעלטין. ומחלוקתם תלויה אם גוף עצמות אף שאין בהם טעם אסורות כיון שבאות מבהמה טמאה. או דוקא הלחות שבהן אסורה ואפילו אם גופן אסור דנו אם אוסרים בתערובת מאחר שנפסלו מאכילה ועתה ראוי לאכילה או דאמרינן פנים חדשות באו לכאן. מצינו בענין עצמות איסור חמש שיטות בראשונים. א. דעת **הרמב"ם** דכל עצמות איסור מצטרפין לאיסור והאוכלן פטור. [דעת האחיעזר דדוקא עצמות רכות ושאר הפוסקים אינם מחלקים בין רכות לקשות.] ב. דעת **הר"ן** והש"ך דעצמות רכות מצטרפות לאיסור מפני מוחן משא"כ עצמות יבשות. ג. דעת **הר"ש** וראש"ש דעצמות רכות אסורות ואין אין אוסרות לפיכך מצטרפות להיתר. ד. דעת **האו"ז** ורמ"א דבין עצמות רכות בין יבשות אין מצטרפין כלל. ה. דעת ה**משמרת הבית** (מיוחס להרשב"א) דאפילו עצמות רכות מצטרפין להיתר ואינם אסורים. ודעת מרן ביו"ד סימן צט לפי החוו"ד וביבי"א כהרשב"א להתיר ובמשנת רבי אהרון סבר דמרן כהר"ש והרא"ש לאסור. במשנת רבי אהרון(יז:יד) כתב דטעם שגוף עצם הרך מצטרף לאיסור משום דגופו אסור. ומדבריו נראה דלהר"ן והרא"ה כיון שיש בעצמות רכות מוח סימן בעלמא דכל מה שראוי לאכילה מן העצמות גופו אסור לפיכך כל העצם מצטרפת לאיסור כמ"ד בששים. וחידש דאפילו בעצם יבש אם יעשה כאוכל ממש אפילו טעמו יהיה אסור מה"ת להר"ן והרא"ה. דיש ב דינים א. שם איסור שחל גם על עצמות. ב. וטעם איסור שצריך ביטול. ולכן הג'לטין שנעשה מעצמות של דבר אחר אסור מדאו'. ופסק במר"א להלכה משום דהש"ך (יו"ד צט:א) פסק כהרא"ה ולא כמשמרת הבית(ד:א ו.) דס"ל דאין גוף עצם רך צריך ביטול ורק טעם הלחות שבו צריך ביטול. משא"כ הר"ן סבר דכיון דיש בו מוח גם גוף העצם בעי ביטול. ע"כ. וק"ק דלדבריו גם עצם יבש גופו אסור ואיך איסור יצטרף להיתר למרן ולהרמ"א בלא מקום הפסד דנהי דא"צ ביטול אבל מ"מ למה יצטרף להיתר. אדרבה מסתברא לא לצרף עצם יבש כלל ואיך כתב הרמ"א דהעיקר דמצטרף להיתר? וצ"ל דס"ל דאיסורין השונים בשמם מבטלים זא"ז. וצ"ע לדבריו דמ"ש עצם דמן המנין מגיד דאינו מן המנין אם גוף שניהם אסור? דדוחק לחלק דגיד טעם קלוש וגרע טפי מעצם יבש דל"ל טעם. לכן ביבי"א(ח:יא) חלק על המר"א וסבר דאע"פ שיש מוח בעצם רך אין גוף עצם הרך מצטרף ורק הלחות שבו אסור. דמלשון הטור והש"ע לא משמע שום חילוק בין גוף עצמות יבשין לרכין ואדרבא מדבריהם משמע דדווקא המוח שבעצמות מצטרף לאסור. ופסק כהמנ"י (פה:נ) שנקט בפשטות מדהטור לא חילק ומדמרן כתב דדוקא המוח שבעצמות מצטרף ולא עצמות רכות ע"כ גוף העצם אפילו אם הוא רך אין מצטרף לאיסור ואדרבה מצטרף להיתר. ומדפסק הרמ"א דכן עיקר ע"כ גם הרמ"א אינו מחלק בין עצמות יבשין לרכין. וכל מה שנחלקו מרן והרמ"א הוא לגבי אפשר לסוחטו אסור בשאר איסורין. ונמצא דלהגר"א והש"ך גוף עצם הרך מצטרף לאיסור משום דכיון דאית ביה מוח ואפשר לסוחטו אסור העצם מצטרף דלא גרע מאיסור דבוק. ופליגי הרמ"א ומרן ביו"ד (צט:א,ג) דלמרן דאע"פ דאפשר לסוחטו אסור מ"מ הנאסר מצטרף להיתר רמ"א פליג דבאיסור דבוק ודאי נעשה נבלה אפילו אם סופו להתפשט(צב:ד). והחילוק בין עצם רך ליבש להש"ך(צט:ג) דעצם יבש ככלי מתכת ועצם רך ככלי חרס לפיכך אע"פ דאפשר לסוחטו אסור אפשר להפרידו בשאר איסורים שרי כדחילק המרדכי.

Torahdaf@gmail.com